

Tuomioistuinten ratkaisut – onnenkauppaa?

Lauantaina 31.3.2012 ilmestyneessä Helsingin Sanomissa kerrottiin asianajajan todenneen, että ”hovioikeus katsoi tehtäväkseen suojella poliisin mainetta”. Asianajajan kommentti liittyi hovioikeuden tuomioon, jossa hovioikeus tuomitsi ruandalaisen miehen elinkautiseen vankeusrangaistukseen osallisuudesta Ruandassa vuonna 1994 tapahtuneeseen kansanmurhaan. On syytä korostaa, että se mitä alempana totean suomalaisesta oikeuslaitoksesta ja sen tuomareista, ei mitenkään liity tähän Ruandan kansanmurhaa käsittelevään tuomioon. Kyseisen asianajajan kommentti herätti vain jälleen miettimään suomalaisten tuomareiden ammattitaitoa ja puolueettomuutta.

Suurin osa suomalaisista uskoo, että suomalaisessa oikeuslaitoksessa työskentelevät tuomarit ovat rehtejä, puolueettomia ja kaikenlaisen korruption yläpuolella olevia vilpittömiä ihmisiä, jotta tekevät aina ratkaisunsa parhaan ymmärryksensä mukaan. Mieluummin uskotaan, että nimenomaan asianajajat ovat ”kieroja ihmisiä”, jotka yrittävät tehdä isoilla palkkioilla ”mustasta valkoisen”.

Itse haluaisin uskoa tuomareiden ”erinomaisuuteen”. Tosiasia kuitenkin on, että he ovat aivan samanlaisia ihmisiä hyvine ja huonoine puolineen kuin ihmiset muutoinkin. Heidän työhönsä vain kuuluu antaa ratkaisuja erilaisiin riita- ja rikosasioihin suomalaisen oikeusjärjestelmän edellyttämällä tavalla. Sain vuonna 1994 seurata aitiopaikalta suomalaisten käräjätuomarien toimintaa ollessani vuoden ajan aukultoisissa kärjäoikeudessa. Oli hienoa havaita, että Suomessa on käräjätuomareita, jotka ovat omistautuneita työhönsä palvelemaan suomalaista oikeusjärjestelmää ja tekemään mahdollisimman hyviä ja perusteltuja ratkaisuja. Mutta valitettavasti läheltä tuli nähtyä myös, että Suomessa oli, ja on varmasti edelleen, tuomareita, jotka ovat työhönsä kyllästyneitä ja tekevät itselleen helppoja ratkaisuja asioita suuremmin pohtimatta. Muistan hyvin ajatelleeni eräästä käräjätuomarista, että olisi kamaalaa, jos hän olisi tuomarina itseäni tai läheisiäni käsittelevässä riita- tai rikosasiassa. Mutta jo silloin tuli opittua, että tuomiois-

tuimen päätös on pitkälti riippuvainen siitä, millainen ihminen omine henkilökohtaisine traumoineen sattuu olemaan asiassa ratkaisijana. Täytyy tunnustaa, että vuosia myöhemmin tuli onnistuneesti hyödynnettyä edellä mainitun tuomarin asenteellista etukäteissuhtautumista eräässä työoikeudellisessa riita-asiassa. Onneksi Suomessa saa valittaa tuomioista hovioikeuteen ja onneksi hovioikeuden tuomiosta voi hakea, ja joskus jopa saada, valitusluvan korkeimmalta oikeudelta. Mutta kaikissa oikeusasteissa ”onnella” on kuitenkin suuri merkitys ratkaisun sisältöön.

Työoikeudelliset riita-asiat ovat tästä ”onnenkaupasta” erittäin hyvä esimerkki. Väitän, että työoikeudellisissa riita-asioissa liian usein tuomarin/tuomareiden oma tausta, asenne ja ajatusmaailma ovat ratkaisevassa asemassa sen suhteen voittako jutun työnantaja vai työntekijä. Kyse on siitä, sattuuko tuomari ajattelemaan lähtökohtaisesti työnantaja- vai työntekijäystävällisesti. Parempaa selitystä en keksi sille, miten eri oikeusasteet, ja vielä niin usein, päättyvät saman näytön pohjalta aivan vastakkaisiin päätelmiin ja lopputulokseen. Toki kyse voi olla pelkästään siitä, että toisilla on vain parempi ammattitaito kuin toisilla, mutta itse en aina usko siihen. Enemmistö suomalaisista tuomareista pystyy varmasti ratkaisemaan myös työoikeudelliset asiat juridisesti, eikä anna omien tunteiden ja taustojen vaikuttaa liikaa asiassa tehtävään ratkaisuun. Valitettavasti toisenlaisiakin tuomareita Suomesta löytyy.

Hyvä esimerkki siitä, miten eri oikeusasteiden tuomiot voivat poiketa täysin toisistaan, koskee tapausta, jossa leipomo oli purkanut työntekijän työsuhteen anastus epäilyn johdosta. Kyseisessä tapauksessa kaksi oikeusastetta tulkitsi aivan eri tavoin sitä, mikä merkitys oli sillä, että syyttäjä oli tehnyt asiassa syyttämättäjäätämispäätöksen (työnantaja oli tehnyt asiassa rikosilmoituksen). Kärjäoikeus oli katsonut, että työnantajalla oli painava syy purkaa työntekijän työsuhde välittömästi sen jälkeen, kun työnantaja oli saanut tietää tapahtuneesta anastuksesta riippumatta siitä, että syyttäjä oli tehnyt asiassa kuukausia myöhemmin syyttämättäjäätämispäätöksen.

Hovioikeus sen sijaan totesi, että ”yhtiön olisi pitänyt odottaa vähintäänkin esituskinnan valmistumista ja syyttäjän päätöstä saadakseen kokonaiskuvan tapahtumista”. Ja kun työnantaja ei ollut näin tehnyt, niin hovioikeus tuomitsi työnantajan maksamaan työntekijälle korvauksena laitomasta työsuhteen päättämisestä 16 kuukauden palkkaa vastaavan määrän.

Tarkastelematta tässä yhteydessä laajemmin kyseistä hovioikeuden tuomiota voi kuitenkin kysyä, kuinka hovioikeuden tuomareiden mielestä työnantajan olisi pitänyt menetellä, jos syyttäjä olisi päättänyt syyttää työntekijää anastuksesta. Olisiko työnantaja siinä tapauksessa voinut purkaa työntekijän työsuhteen? Vai olisiko työnantajan kuitenkin pitänyt odottaa kärjäoikeuden tuomiota, koska eikö ”ihminen ole syytön, kunnes toisin todistetaan”? Entä jos työntekijä olisi valittanut kärjäoikeuden ratkaisusta hovioikeuteen? Olisiko työnantajan silloin pitänyt odottaa hovioikeuden tuomiota vai mahdollista korkeimman oikeuden tuomiota? Näiden tuomioiden odottamiseen olisi voinut mennä aikaa viisi vuotta. Olikohan tuossa tapauksessa kyse hovioikeuden tuomareiden ammattitaidosta, sen puutteesta vai jostakin ihan muusta?

M. Väyrynen

Mika Väyrynen

